

Zpráva o základních právech 2017 Stanoviska agentury FRA

Evropská unie i členské státy v roce 2016 vyvíjely rozmanité úsilí v zájmu zvýšení ochrany základních práv; objevilo se však i několik opatření, která by mohla tuto ochranu ohrozit. Zpráva o základních právech 2017 agentury FRA přináší přehled hlavního vývoje v této oblasti a upozorňuje jak na úspěchy, tak na oblasti, které i nadále vzbuzují obavy. Tato publikace představuje stanoviska agentury FRA k hlavnímu vývoji v zahrnutých tematických oblastech a souhrn důkazů podporujících tato stanoviska. Tím poskytuje kompaktní, ale informativní přehled hlavních výzev, jimž základní práva v EU a v jejích členských státech čelí.

Obsah

 Mezi sliby a jejich plněním: 10 let základních práv v EU	2
1. Listina základních práv EU a její používání členskými státy	4
2. Rovnost a nediskriminace	6
3. Rasismus, xenofobie a související nesnášenlivost	8
4. Integrace Romů	11
5. Azyl, víza, migrace, hranice a integrace	13
6. Informační společnost, soukromí a ochrana údajů	16
7. Práva dítěte	18
8. Přístup ke spravedlnosti včetně práv obětí trestných činů	20
9. Vývoj z hlediska provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením	22

Mezi sliby a jejich plněním: 10 let základních práv v EU

10. výročí Agentury Evropské unie pro základní práva (FRA) je příležitostí k tomu, abychom se zamysleli nad dynamikou, která je základem pro zásadní rozvoj základních práv v EU od roku 2007. Zdá se, že tato dynamika celkově hovoří o dvojích impulsech. Z institucionálního hlediska vytvořila EU nástroje k větší podpoře a ochraně lidských práv. Ve skutečnosti však přetrvávají hluboké nedostatky v uplatňování základních práv a v některých oblastech se prohlubují. K řešení tohoto rozporu je třeba promítnout právní předpisy do účinných opatření, aby byla naplněna práva v každodenním životě všech osob žijících v EU. Kromě uznání, že základní práva jsou nezbytnou podmínkou pro úspěšnou tvorbu právních předpisů a politik, bude přínosem i větší propagování lidských práv, jejich zatraktivnění a důslednější uplatňování sociálních a ekonomických práv. Bez pevně zakotvené kultury základních práv, která s sebou nese konkrétní přínosy, bude mnoho obyvatel EU pociťovat jen malou sounáležitost s hodnotami Unie.

Nedávné události v politické, sociální a hospodářské oblasti ukázaly, že to, co jsme během posledního desetiletí často považovali za přirozený vývoj směrem k většímu dodržování základních práv, se může snadno zvrátit. Tento krok zpět lze částečně připsat na vrub skutečnosti, že tam, kde na formální úrovni zákonodárci EU i jednotlivých členských států dosáhli pokroku, se tento pokrok často nepromítl do zlepšení života obyvatel. Pro mnoho z nich jsou základní práva i nadále abstraktním pojmem zakotveným v zákoně, spíše než souborem účinných a praktických nástrojů, které mohou mít význam pro jejich každodenní život. To je znepokojivá skutečnost, kterou si Agentura pro základní práva důrazně uvědomuje při jejich kontaktech s lidmi, jejichž práva jsou často porušována a jejichž zkušenosti a dojmy jsou zahrnuty v rozsáhlých průzkumech agentury a jejích projektech terénní práce.

Ohlédneme-li se za situaci v oblasti základních práv v posledních deseti letech, zdá se, že jde o období plné protikladů. Dospěli jsme k těmto závěrům:

Na jedné straně EU promítla svůj dlouhodobý závazek rozšiřování lidských práv za své hranice do souboru vnitřních politik na ochranu a podporu základních práv ve 28 členských státech EU. Tato změna se odráží ve dvou klíčových meznících:

- vstupu Listiny základních práv EU v platnost a
- vytvoření Agentury pro základní práva.

Dalším klíčovým mezníkem by bylo přistoupení EU k Evropské úmluvě o lidských právech, jak vyžaduje Lisabonská smlouva.

Na straně druhé je uplatňování základních práv v reálném životě i nadále důvodem ke značným obavám. To je umocněno politickým prostředím, v němž část voličů a jejich zástupců stále více zpochybňuje nejen některá práva, ale i samotný koncept politického zřízení založeného na právech.

Do budoucna bude třeba, aby EU a její členské státy našly účinné způsoby, jak:

- řešit nedůvěru veřejných institucí a pocíťované obavy, které plynou například z imigrace nebo globalizace,
- zdůraznit přínosy základních práv pro každého obyvatele EU.

Členské státy EU dosud plně neukotvily „kulturu listiny“ do svých administrativních, legislativních a soudních postupů. EU ve svých činnostech rovněž plně nevyužívá potenciál všech práv obsažených v listině (včetně socioekonomických práv) ani jejich usměrňující funkci. EU systematicky nepožaduje nezávislé sociálně-právní poradenství při přijímání zákonů. Navíc EU dosud nepřistoupila k Úmluvě o ochranně lidských práv a základních svobod (EÚLP), a proto jako taková zatím nepodléhá

jurisdikci Evropského soudu pro lidská práva (ESLP). Navíc existuje propast mezi vnitřními politikami EU v oblasti základních práv a jejím vnějším závazkem týkajícím se lidských práv.

Tyto dvě rozporuplné skutečnosti představují naléhavou výzvu k jednání, aby se překlenula propast mezi teoretickým rámcem základních práv a praxí. Vyžaduje to, aby všichni aktéři opětovně posílili svůj závazek spočívající v tom, že společně zajistí, aby základní práva vedla ke skutečným změnám v životě lidí. Pouze obnovená činnost v tomto duchu nám umožní, abychom v roce 2027 pohlédli zpět na úspěšné desetiletí, během něž se EU a jejím členským státům podařilo dosáhnout jejich společných hodnot – „úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin“.

1. Listina základních práv EU a její používání členskými státy

Listina základních práv Evropské unie doplňuje vnitrostátní předpisy o lidských právech a Evropskou úmluvu o lidských právech (EÚLP). Její potenciál dosud není plně využit, což dokládá omezené a často povrchní odkazování na Listinu vnitrostátními soudy, parlamenty a vládami. Existují však též příklady, kdy Listina poskytla přidanou hodnotu a byla přínosem jako součást práva Unie, zejména v soudních rozhodnutích. Členským státům EU však stále chybí politiky zaměřené na podporu Listiny, i když se zdá, že roste informovanost o potřebě vzdělávat právníky v otázkách týkajících se Listiny.

Podle judikatury Soudního dvora Evropské unie je Listina základních práv EU pro členské státy závazná, když jednají v rámci působnosti práva EU. Legislativa EU přímo či nepřímo ovlivňuje životy obyvatel celé EU. Právo Unie je relevantní ve většině politických oblastí. S ohledem na to by Listina základních práv Evropské unie měla být relevantní normou pro soudce nebo úředníky v členských státech při plnění jejich každodenních úkolů. Z důkazů agentury FRA je však patrné, že se Listina na vnitrostátní úrovni v soudnictví a státní správě využívá pouze v omezené míře. K většímu a konzistentnějšímu uplatňování Listiny na vnitrostátní úrovni by mohla přispět větší informovanost.

Stanovisko agentury FRA 1.1

EU a její členské státy by měly podněcovat k rozsáhlejšímu vyměňování informací týkajících se zkušeností a přístupů mezi soudci a státními správami v členských státech i přeshraničně. Při tom by členské státy měly co nejlépe využívat stávající možnosti financování, jako jsou například ty v rámci programu Spravedlnost.

Podle článku 51 (oblast použití) Listiny základních práv Evropské unie musí být veškeré vnitrostátní právní předpisy, kterými se provádí právo EU, v souladu s Listinou. V roce 2016 stejně jako v předchozích letech zůstala úloha Listiny v zákonodárných procesech na vnitrostátní úrovni omezená: Listina nepředstavuje normu, která se výslovně a pravidelně uplatňuje při procesech kontroly zákonnosti nebo posuzování dopadu připravovaných právních

předpisů, zatímco vnitrostátní nástroje v oblasti lidských práv jsou do takových postupů systematicky zahrnovány. Navíc stejně jako v předchozích letech vnitrostátní soudy v mnoha svých rozhodnutích odkazovaly na Listinu bez odůvodnění, proč se vztahuje na specifické okolnosti případu.

Stanovisko agentury FRA 1.2

Vnitrostátní soudy a vlády nebo parlamenty by mohly zvážit soudrznější screening dodržování článku 51 (oblasti použití), aby se v rané fázi posoudilo, zda soudní případ nebo zákonodárny spis nejsou v rozporu s Listinou základních práv Evropské unie. Kdyby byly vypracovány standardizované příručky o praktických krocích pro kontrolu uplatňování Listiny, což momentálně provádí jen velmi málo členských států, mohly by právníkům poskytnout nástroj pro posuzování toho, zda se má Listina v daném případě nebo v daném legislativním návrhu použít.

Podle článku 51 Listiny základních práv EU mají členské státy povinnost respektovat a dodržovat zásady a práva stanovená v Listině a zároveň mají povinnost aktivně „podporovat“ uplatňování těchto zásad a práv. S ohledem na to by se dalo na vnitrostátní úrovni očekávat více politik podporujících Listinu a práva v ní obsažená. Přestože se takové politiky vyskytují pouze zřídka, zdá se, že je vynakládáno větší úsilí na poskytování školení v oblasti lidských práv příslušným profesním skupinám.

Stanovisko agentury FRA 1.3

Členské státy EU by měly zajistit, aby u příslušných zákonodárných spisů a politik byly prováděny kontroly, zda jsou v souladu s Listinou, a vyvíjet větší úsilí pro to, aby zajistily začlenění povinností podle Listiny ve všech případech, kdy jednají v oblasti působnosti práva Unie. To by mohlo zahrnovat specializovanou tvorbu politik na podporu povědomí o právech podle Listiny a zacílené školicí moduly v příslušných vzdělávacích programech pro vnitrostátní soudce i další právníky. Jak FRA zdůrazňovala v předchozích letech, je záhodno, aby členské státy začlenily školení týkající se Listiny do širšího rámce lidských práv, včetně Evropské úmluvy o lidských právech (EÚLP) a judikatury Evropského soudu pro lidská práva (ESLP).

2. Rovnost a nediskriminace

Členské státy EU do konce roku 2016 nedospěly k dohodě o navrhované směrnici o rovném zacházení. Několik členských států však pokračovalo v rozšiřování ochrany proti diskriminaci o různé důvody a oblasti života. Různá rozhodnutí domácích soudů potvrdila práva osob se zdravotním postižením a bylo vyvíjeno rozmanité úsilí na mezinárodní, evropské a vnitrostátní úrovni zaměřené na prosazování rovnosti LGBTI osob. Opatření a návrhy na zákaz určitých oděvů podnícené obavami z hrozby terorismu mezitím rozvířily debatu o svobodě náboženského vyznání a přesvědčení. Na konci roku panovalo stále větší uznání, že řešit diskriminaci na základě jednoho důvodu neumožňuje zachytit různé způsoby, jak lidé v EU diskriminaci v každodenním životě zažívají.

Jednání o návrhu směrnice Rady o provádění zásady rovného zacházení s osobami bez ohledu na náboženské vyznání nebo víru, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientaci (směrnice o rovném zacházení) probíhala v roce 2016 již osmým rokem. Přijetí této směrnice by zaručilo, že by EU a její členské státy nabízely stejný ucelený právní rámec proti diskriminaci na základě těchto důvodů. Do konce roku nebylo v probíhajících jednáních dosaženo jednomyslné shody, která je v Radě nutná pro přijetí směrnice, jelikož dva členské státy stále mají k návrhu obecné výhrady. V důsledku toho je v právu Unie stále účinná hierarchie důvodů ochrany před diskriminací. Článek 21 (zásada nediskriminace) Listiny základních práv Evropské unie zakazuje diskriminaci z jakýchkoli důvodů, zejména z důvodů, jako jsou pohlaví, rasa, barva pleti, etnický nebo sociální původ, genetické rysy, jazyk, náboženské vyznání nebo víra, politický nebo jakýkoli jiný názor, příslušnost k národnostní menšině, majetkové poměry, původ, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientace. Článek 19 Smlouvy o fungování Evropské unie stanoví, že Rada může zvláštním legislativním postupem a po obdržení souhlasu Evropského parlamentu jednomyslně přijmout vhodná opatření k boji proti diskriminaci na základě pohlaví, rasy nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace.

Stanovisko agentury FRA 2.1

Zákonodárny sbor Unie by měl zvážit všechny možné způsoby k zajištění urychleného přijetí navrhované směrnice o rovném zacházení, aby byla zaručena rovná ochrana před diskriminací na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace ve všech klíčových oblastech života.

Členské státy EU v roce 2016 stejně jako v předchozích letech rozšířily ochranu proti diskriminaci o další důvody a různé oblasti života. Několik členských států například do svých právních předpisů mezi chráněné důvody zařadilo sociálně-ekonomický status nebo změnu pohlavní příslušnosti osoby. Jiné členské státy rozšířily zákaz diskriminace na oblasti, jako jsou ochrana spotřebitele, klauzule o nadbytečnosti z důvodu věku a věk odchodu do důchodu. Takové kroky dále přispívají k potírání diskriminace a posilují rovné zacházení v široké škále klíčových oblastí života.

Stanovisko agentury FRA 2.2

Členské státy EU by měly zvážit doplnění důvodů k ochraně proti diskriminaci v zájmu rozšíření oblasti působnosti vnitrostátních antidiskriminačních právních předpisů.

V souvislosti se zvýšeným napětím v důsledku hrozby terorismu v EU v roce 2016 se vnitrostátní soudy zabývaly otázkou, zda je přijatelné zakázat určité druhy oděvu, přičemž související případy stále projednává Soudní dvůr EU. Uvedené případy odhalily, že při zavedení takových zákazů hrozí riziko, že budou mít neúměrně silný dopad na muslimské ženy, které se rozhodly, že budou nosit určitý oděv jako výraz své náboženské identity nebo přesvědčení, a povedou k jejich diskriminaci. Článek 10 Listiny základních práv Evropské unie zaručuje každému právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání. Toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevovat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými bohoslužbou, vyučováním, prováděním úkonů a zachováváním obřadů. Článek 21 Listiny základních práv Evropské unie zakazuje diskriminaci na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení. Článek 22

Listiny základních práv Evropské unie dále stanoví, že Unie respektuje kulturní, náboženskou a jazykovou rozmanitost.

Stanovisko agentury FRA 2.3

Členské státy EU by měly při zvažování jakýchkoli zákazů týkajících se symbolů nebo oděvů souvisejících s náboženstvím věnovat zvláštní pozornost potřebě chránit základní práva a svobody. Jakýkoli legislativní či správní návrh v této oblasti by neměl neúměrně omezovat svobodu projevu náboženské vyznání. Úvahy týkající se základních práv a potřeby proporcionality by měly být zahrnuty již na samém začátku při zvažování takových zákazů.

V roce 2016 bylo ve stále větší míře uznáváno, že řešit diskriminaci z pohledu jednoho důvodu neumožňuje zachytit různé způsoby, jak lidé diskriminaci v každodenním životě zažívají. To dokazuje pokračující trend rozšiřování oblasti působnosti

antidiskriminační legislativy na vnitrostátní úrovni prostřednictvím přidávání chráněných důvodů nebo oblastí života do příslušných vnitrostátních právních předpisů. Přesto však EU a členské státy mají nadále tendenci se při tvorbě právních a politických nástrojů vícenásobnou diskriminací výslovně nezabývat. Do konce roku 2016 pouze devět členských států EU mělo vícenásobnou diskriminaci výslovně zahrnutou ve vnitrostátních právních předpisech. Takový přístup může vést k lepšímu uznávání toho, jak lidé zažívají diskriminaci v každodenním životě, a umožnit navrhnout opatření, která by skutečně podpořila začleňování.

Stanovisko agentury FRA 2.4

Unie a její členské státy by měly při vytváření a provádění právních a politických nástrojů k boji proti diskriminaci, posilování rovného zacházení a podpoře začleňování uznávat vícenásobnou diskriminaci a diskriminaci z důvodu příslušnosti ke dvěma či více skupinám.

3. Rasismus, xenofobie a související nesnášenlivost

Rasistické a xenofobní reakce na uprchlíky, žadatele o azyl a migranty se v roce 2016 i nadále objevovaly v celé Evropské unii. Muslimové zažívali rostoucí nepřátelství a nesnášenlivost a mnoho Romů se dále potýkalo s diskriminací a protiromskými náladami. Evropská komise zřídila pracovní skupinu na vysoké úrovni pro boj proti rasismu, xenofobii a jiným formám nesnášenlivosti s cílem podpořit vnitrostátní úsilí v této oblasti i bojovat proti trestným činům z nenávisti a nenávistným výrokům. Členské státy EU se zaměřovaly na trestné činy z nenávisti různými způsoby, například prostřednictvím přezkumu klasifikace motivace k předsudkům, prováděním osvětových kampaní a poskytováním specializované odborné přípravy pracovníkům donucovacích orgánů a státním zástupcům. Evropská komise mezitím nadále monitorovala provádění směrnice o rasové rovnosti. Opakující se problémy zahrnují různé překážky ohrožující efektivitu a nezávislost subjektů zabývajících se rovností, diskriminační etnické profilování a neexistenci vnitrostátních akčních plánů pro boj proti rasismu.

Rasistické a xenofobní reakce na příchod uprchlíků, žadatelů o azyl a migrantů do EU v roce 2015 neustávaly ani v roce 2016. Zahrnovaly nenávistné výroky, hrozby, trestné činy z nenávisti a dokonce vraždu. Přesto jen několik členských států shromažďuje specifické údaje o incidentech zacílených na uprchlíky, žadatele o azyl a migranty. Je to důležité zejména pro provádění článku 1 rámcového rozhodnutí EU o boji proti rasismu a xenofobii o opatřeních, která členské státy učiní za účelem potrestání určitého úmyslného rasistického a xenofobního chování. Čl. 4 písm. a) Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace stanoví, že státy úmluvy mají podněcování k rasové diskriminaci i násilné činy proti jakékoli rase nebo skupině osob prohlásit za trestné podle zákona. Všechny členské státy EU jsou stranami této úmluvy.

Stanovisko agentury FRA 3.1

Členské státy EU by měly zajistit, aby každý případ údajného trestného činu z nenávisti nebo nenávistných výroků (včetně těch zaměřených na žadatele o azyl, uprchlíky a migranty) byl účinně vyšetřován, stíhán a souzen, a to v souladu s platnými vnitrostátními ustanoveními a v příslušných případech v souladu s ustanoveními rámcového rozhodnutí EU o boji proti rasismu a xenofobii, evropskými i mezinárodními povinnostmi v oblasti lidských práv i judikaturou ESLP týkající se trestných činů z nenávisti a nenávistných výroků. Členské státy by též mohly shromažďovat podrobnější údaje o incidentech, které jsou konkrétně zaměřené na uprchlíky, žadatele o azyl a migranty.

V roce 2016 mělo pouze několik členských států EU stanovené vnitrostátní akční plány pro boj proti rasové diskriminaci, rasismu nebo xenofobii, a to i navzdory tomu, že Durbanská deklaráce a Akční program Organizace spojených národů přijaté na Světové konferenci proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související nesnášenlivosti svěřují státům hlavní odpovědnost za boj proti

rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související nesnášenlivosti. Provádění takových plánů by členskými státy EU poskytl účinný prostředek k zajištění splnění povinností, které jim ukládají směrnice o rasové rovnosti a rámcové rozhodnutí o boji proti rasismu a xenofobii. Pracovní skupina EU na vysoké úrovni pro boj proti rasismu, xenofobii a jiným formám nesnášenlivosti, vytvořená v červnu 2016, poskytuje členskými státy EU fórum, na němž si mohou vyměňovat postupy k zajištění úspěšného provádění těchto akčních plánů.

Stanovisko agentury FRA 3.2

Členské státy EU by měly přijmout konkrétní vnitrostátní akční plány pro boj proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související nesnášenlivosti. V tomto ohledu by se mohly řídit kompletními a praktickými pokyny Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva, které se týkají vývoje takových konkrétních plánů. V souladu s těmito pokyny by akční plány měly stanovit cíle a kroky, určit odpovědné státní orgány, stanovit lhůty, zahrnovat ukazatele výkonnosti a poskytovat monitorovací a hodnotící mechanismy.

Systematické shromažďování rozříděných údajů o případech etnické diskriminace, trestných činech z nenávisť a nenávisťných výroch může přispět k lepšímu uplatňování směrnice o rasové rovnosti a rámcového rozhodnutí o boji proti rasismu a xenofobii. Takové údaje též usnadňují hodnocení politik a akčních plánů zaměřených na prevenci a boj proti rasismu, xenofobii a související nesnášenlivosti. Důkazy, které shromáždila FRA, však ukazují přetrvávající nedostatky ve způsobu, jakým členské státy EU zaznamenávají případy etnické diskriminace a rasisticky motivovaných trestných činů. Nehlášené incidenty zůstávají nadále skryté, díky čemuž se obětem nemůže dostat nápravy. To je důležité zejména s ohledem na povinnost členských států EU aktivně zajišťovat účinnou ochranu obětí a zaručit jejich přístup k účinné ochraně a nápravě v souladu s článkem 6 Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace. Prostřednictvím pracovní skupiny EU na vysoké úrovni pro boj proti rasismu, xenofobii a jiným formám nesnášenlivosti FRA pokračuje ve spolupráci s členskými státy, institucemi EU a mezinárodními organizacemi s cílem pomoci zlepšit zaznamenávání a shromažďování údajů o trestných činech z nenávisť.

Stanovisko agentury FRA 3.3

Členské státy EU by měly usilovat o systematické zaznamenávání, shromažďování a každoroční zveřejňování srovnatelných údajů o etnické diskriminaci a trestných činech z nenávisť, aby mohly vytvářet účinná a důkazy podložená právní a politická opatření v reakci na tyto jevy. Uvedené údaje by měly zahrnovat různé motivace k předsudkům a také ostatní charakteristiky, jako jsou místo, kde k případu došlo, a anonymizované informace o obětech a pachatelích. Veškeré údaje by měly být shromažďované v souladu s vnitrostátními právními rámci a právními předpisy EU o ochraně údajů.

Z důkazů z roku 2016 je patrné, že se řada subjektů zabývajících se rovností potýkala s rozpočtovými škrty a snižováním počtu zaměstnanců nebo legislativními změnami, které se týkaly jejich mandátu, což mohlo ovlivnit jejich účinné fungování. Čl. 13 odst. 1 směrnice o rasové rovnosti vyžaduje, aby všechny členské státy EU určily jeden nebo několik subjektů pověřených podporou rovného zacházení se všemi osobami bez diskriminace na základě rasy nebo etnického původu. Uvedená směrnice však stanoví pouze minimální pravidla týkající se kompetencí subjektů zabývajících se rovností. V souvislosti s ochranou údajů právo Unie výslovně odkazuje na nezávislost a vymezuje, co taková nezávislost obnáší. Obecné nařízení o ochraně osobních údajů přijaté v roce 2016 vyžaduje, aby orgány pro ochranu údajů byly vybavené dostatečnými „lidskými, technickými a finančními zdroji, prostorami a infrastrukturou“.

Stanovisko agentury FRA 3.4

Členské státy EU by měly subjektům zabývajícím se rovností přidělovat lidské, technické a finanční zdroje, prostory a infrastrukturu, které potřebují k účinnému a nezávislému plnění svých funkcí a výkonu svých pravomocí v rámci svého zákonného mandátu.

Příslušníci etnických menšin byli v roce 2016 nadále předmětem diskriminačního etnického profilování ze strany policie způsobeného zvýšeným napětím po teroristických útocích v členských státech EU. Tato praxe je v rozporu se zásadami Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace, s článkem 14 (zákaz diskriminace) Evropské úmluvy o lidských právech, příslušnou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva i primárním a sekundárním právem EU. Školení a interní monitorování by mohly pomoci zaznamenat nepřiměřené zacílení na etnické menšiny a vést k nápravným opatřením ze strany příslušných orgánů.

Stanovisko agentury FRA 3.5

Členské státy EU by měly ukončit diskriminační formy etnického profilování. Toho by se dalo docílit poskytováním systematického školení o antidiskriminačních právních předpisech pracovníkům donucovacích orgánů i pomoci jim lépe pochopit podvědomou předpojatost a odmítat stereotypy a předsudky. Taková školení by mohla rovněž zvýšit informovanost o důsledcích diskriminace a o tom, jak zvyšovat důvěru veřejnosti v policii. Členské státy EU by mohly dále zvážit zaznamenávání uplatňování pravomoci zastavení a prohlídky a zejména etnické příslušnosti osob, proti nimž je uplatněna, v souladu s vnitrostátními právními rámci a právními předpisy EU o ochraně údajů.

4. Integrace Romů

I přes ambiciózní cíle stanovené vnitrostátními strategiemi integrace Romů a značné přispění fondů EU lze v roce 2016 pozorovat jen malý pokrok. Důkazy o situaci Romů v oblasti zaměstnanosti, vzdělávání, bydlení a zdraví za poslední rok ukazují, že pokrok z hlediska provádění rámce EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů byl pomalý. Diskriminace a protiromské nálady přetrvávají a mnoho Romů dále čelí faktické segregaci v oblasti bydlení a vzdělávání. Úsilí zaměřené na integraci Romů by mohl oživit navrhovaný evropský pilíř sociálních práv, bude-li zahrnovat výslovný odkaz na právo na nediskriminaci zakotvené v článku 21 Listiny základních práv Evropské unie.

V roce 2016 Romové v celé EU nadále čelili diskriminaci, segregaci a sociálnímu vyloučení. Při provádění vnitrostátních strategií integrace Romů bylo dosaženo jen malého pokroku, což znamená, že je potřeba navrhované a plánované intervence důkladně přezkoumat. Je také zapotřebí podporovat aktivní a smysluplnou účast Romů, zejména na místní úrovni. Aby byla integrace Romů na místní úrovni úspěšná, je zcela nezbytné, aby se aktivně zapojila řada zúčastněných subjektů, včetně místních orgánů, občanské společnosti a zástupců všech sektorů místní populace. Účast na vnitrostátní úrovni je potřeba promítnout do zapojení Romů a místních orgánů na místní úrovni tak, aby byly k dispozici hmatatelné výsledky na základě, který lze monitorovat.

Stanovisko agentury FRA 4.1

Členské státy EU by měly přezkoumat své vnitrostátní strategie integrace Romů (nebo soubory integrovaných politických opatření) s cílem zajistit, aby sami Romové byli podněcováni k tomu, aby se do procesu začleňování Romů aktivně zapojovali. Členské státy by měly výslovně určit a provádět specifická opatření na podporu aktivní a smysluplné účasti a zapojení Romů, a to zejména na místní úrovni.

Zjištění druhého šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii (EU-MIDIS II) agentury FRA ukazují, že Romové byli v roce 2016 nadále diskriminováni kvůli své etnické příslušnosti. Čelí sociálnímu vyloučení a marginalizaci, kterou zhoršuje chudoba, a jsou obětmi trestných činů z nenávisti. Většina Romů žijících v EU stále nepožívá svého práva na nediskriminaci zakotveného v článku 21 Listiny základních práv Evropské unie, ve směrnici o rasové rovnosti a dalších evropských a mezinárodních nástrojích o lidských právech. Přestože směrnice o rasové rovnosti zakazuje etnickou diskriminaci

a rámcové rozhodnutí EU o boji proti rasismu a xenofobii vyžaduje trestní sankce, tato právní opatření sama o sobě k řešení diskriminace Romů nestačí. Je zapotřebí je zkombinovat s politikami aktivního začleňování, které řeší rasovou nerovnost a chudobu, již Romové často zažívají.

Stanovisko agentury FRA 4.2

Členské státy EU by měly zajistit účinné prosazování směrnice o rasové rovnosti a rámcového rozhodnutí o boji proti rasismu a xenofobii s cílem bojovat proti přetrvávající diskriminaci Romů a proti protiromským náladám. Ve svých vnitrostátních strategiích zaměřených na integraci Romů nebo souborech integrovaných politických opatření by měly přijmout výslovná politická opatření zaměřená na protiromské nálady.

Zjištění druhého šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii (EU-MIDIS II) agentury FRA ukazují, že zaměstnanost představuje oblast, kde diskriminace Romů vyvolává řetězec dalších zranitelností – konkrétně v oblasti příjmu, vzdělávání a podmínek bydlení. Nepříznivé důsledky nezaměstnanosti nepocítují jen nezaměstnaní, ale celé domácnosti. Obzvláště zranitelnými skupinami jsou romské děti a ženy, jejichž práva jsou často porušována.

Stanovisko agentury FRA 4.3

Unie by měla zvážit zahrnutí integrace Romů do navrhovaného evropského pilíře sociálních práv. Pilíř by měl počítat s konkrétními ustanoveními zaměřenými na riziko strukturální diskriminace, například prostřednictvím posílení ustanovení o rovném zacházení na pracovišti a zajišťování, aby marginalizované populace mohly účinně uplatňovat svá práva.

Sledování pokroku v oblasti integrace Romů vyžaduje spolehlivé údaje, a to jak o přijatých opatřeních a procesech, tak o jejich výsledcích pro občany. Je třeba učinit více pro zajištění dostupnosti spolehlivého sběru údajů a řádného monitorování integrace Romů. Tuto potřebu potvrdila i zvláštní zpráva Evropského účetního dvora o politických iniciativách EU a finanční podpoře pro integraci Romů. Zjistila, že nedostatek ucelených a spolehlivých údajů zůstává problémem nejenom v souvislosti s projekty, ale také s tvorbou politik na úrovni EU a členských států. Nástroje pro důkladné monitorování však skutečně existují a příslušní aktéři je mohou využívat.

Stanovisko agentury FRA 4.4

Členské státy EU by měly v souladu s vnitrostátními právními rámci, právními předpisy EU o ochraně údajů a za aktivního a smysluplného zapojení romských komunit shromažďovat anonymizované údaje rozdělené podle etnické příslušnosti, které umožní hodnotit vnitrostátní strategie integrace Romů a politiky o začleňování Romů. Eurostat by v zájmu dodržení doporučení Evropského účetního dvora mohl zahrnout příslušné otázky do rozsáhlých šetření, jako jsou šetření pracovních sil a statistiky EU v oblasti příjmů a životních podmínek. Členské státy by dále mohly vytvořit nové monitorovací nástroje vnitrostátních strategií integrace Romů či používat stávající nástroje k posuzování dopadu opatření zaměřených na integraci Romů.

5. Azyl, víza, migrace, hranice a integrace

Více než 5 000 lidí v roce 2016 zemřelo, když se snažili dostat do Evropy přes moře, přestože počet nelegálních migrantů přeplavujících se po moři oproti roku poklesl o 60 % a v roce 2016 dosáhl zhruba 350 000. Byly navrženy rozsáhlé změny evropského azylového systému a zároveň zintenzivněno úsilí zaměřené na zlepšení účinnosti návratových politik. Zákonné možnosti k tomu dostat se do bezpečí v Evropě byly pro většinu migrantů i nadále pouhou iluzí, jelikož malý pokrok v přijímání osob z humanitárních důvodů vyrušila nová omezení týkající se sloučení rodiny zavedená v některých členských státech. Došlo k posílení systémů informačních technologií v zájmu zlepšení boje proti nelegální migraci a reakce na hrozby závažné trestné činnosti. Integrace značného počtu osob požívajících mezinárodní ochrany se mezitím ukázala jako náročný úkol, včetně oblasti vzdělávání.

Instituce a členské státy EU v roce 2016 vynaložily značné úsilí na další rozvoj informačních systémů pro účely řízení migrace a vnitřní bezpečnosti. Stávající systémy byly upraveny a nové systémy navrženy. Do budoucna je v plánu zajištění interoperability těchto systémů tak, aby příslušné orgány měly přístup k více systémům současně. Chystaná publikace agentury FRA o interoperabilitě informačních systémů EU se bude zabývat souvisejícími obavami z oblasti základních práv. V mnoha případech není dopad informačních systémů na základní práva na první pohled patrný. Uchovávání nesprávných osobních údajů může mít dopad na jednotlivce i několik let poté, například při podání žádosti o vízum nebo povolení k pobytu. Článek 8 (ochrana osobních údajů) Listiny základních práv Evropské unie a zejména jeho zásada účelového omezení (tj. že údaje se používají pouze k účelu, k němuž byly získány) představuje ústřední normu při vývoji technických řešení pro zlepšení interoperability informačních systémů. Všechny kroky pro vylepšení stávajících informačních systémů a vytvoření nových by tudíž měly podléhat komplexnímu posouzení dopadu na základní práva.

Stanovisko agentury FRA 5.1

EU a její členské státy by měly zajistit, aby informační systémy pro řízení migrace byly koncipovány tak, aby úředníci, kteří zpracovávají údaje v nich obsažené, měli přístup k údajům omezený na základě jejich pracovního profilu. Úředníci by měli mít přístup pouze k takovým údajům, které jsou důležité pro konkrétní úkoly, které v daném okamžiku plní, a měli by si být plně vědomi, do jakých databází nahlíží. Jelikož smyslem interoperability je snadnější přístupnost většího množství údajů, včetně biometrických, měly by členské státy vypracovat standardy kvality a administrativní postupy k zajištění přesnosti údajů a omezení rizika neoprávněného sdílení údajů s třetími stranami nebo zeměmi. Kromě toho by měly zavést specifická ochranná opatření, aby zaručily, že interoperabilita nebude nepříznivě ovlivňovat práva zranitelných osob, jako jsou žadatelé o mezinárodní ochranu nebo děti, ani nepovede k diskriminačnímu profilování.

Článek 6 Listiny základních práv Evropské unie i sekundární právo EU v oblasti azylu a navrácení vyžadují, aby členské státy v každém jednotlivém případě předtím, než se uchýlí k odnětí svobody, zkoumaly, zda není možné uplatnit mírnější opatření. Do konce roku 2016 měly všechny členské státy EU ve svých vnitrostátních právních předpisech zakotvené alternativní možnosti k odnětí svobody, byť v některých případech jen pro určité kategorie. Zahrnutí alternativních možností k odnětí svobody ve vnitrostátní legislativě však samo o sobě nezaručuje, že jsou uplatňovány. V praxi se alternativy stále používají jen zřídka.

Stanovisko agentury FRA 5.2

Členské státy EU by měly vyžadovat, aby odpovědné orgány v každém jednotlivém případě před vydáním zatykače zkoumaly, zda lze legitimního cíle dosáhnout pomocí méně donucovacích opatření. Není-li to možné, měly by orgány předložit věcné i právní důvody.

Zákonné možnosti k tomu dostat se do bezpečí byly pro většinu uprchlíků nadále pouhou iluzí. V roce 2016 sice došlo k určitému pokroku v oblasti přesídlování, který však vyvážil krok zpět týkající se sloučení rodin, jelikož několik členských států EU ve své vnitrostátní legislativě zavedlo omezení v tomto ohledu. Veškeré kroky, které členský stát podniká, když jedná v oblasti působnosti práva EU, musejí dodržovat práva a zásady Listiny základních práv Evropské unie, která v článku 7 stanoví právo na respektování soukromého a rodinného života. V případech uprchlíků a osob, jimž byla poskytnuta doplňková ochrana, lze obecně předpokládat, že existují nepřekonatelné překážky, jež jejich rodinám znemožňují žít v domovské zemi, a že usazení rodiny v tranzitní zemi zpravidla není řešením.

Stanovisko agentury FRA 5.3

Členské státy EU by měly zvážit používání kombinace programů týkajících se uprchlíků a běžných programů mobility, které jsou pro uprchlíky přívětivější, na podporu legálních způsobů, jak se dostat do EU. V této souvislosti by neměly přijímat právní předpisy, které by ztěžovaly, bránily nebo výrazně oddalovaly sloučení rodiny osob požívajících mezinárodní ochrany.

EU by mohla jako řešení různých přístupů členských států zvážit regulaci sloučení rodiny osob, jimž byl přiznán status doplňkové ochrany.

Ochrana práva každého dítěte na vzdělání při pokračujícím pohybu rodin migrantů a uprchlíků v EU je hlavní odpovědností členských států EU. Článek 14 Listiny základních práv Evropské unie a článek 28 Úmluvy OSN o právech dítěte zaručují právo na vzdělání každému dítěti včetně dětí migrantů a uprchlíků. Zajistíme-li, aby všechny děti mohly požívat svého práva na vzdělání, bude to přínosem nejenom pro ně, ale také pro společnosti, v nichž žijí, což poukazuje na skutečnost, že investice do lidských práv jsou důležité a přínosné jak pro ekonomiku, tak pro společnost jako celek. V roce 2016 většina členských států poskytovala jazykovou podporu ve snaze začlenit děti uprchlíků a migrantů do běžných tříd, a umožnit tak jejich socializaci s ostatními dětmi a investovat do dlouhodobé a udržitelné sociální soudržnosti. Míra separovaného a segregovaného školního vzdělávání však stále zůstává příliš vysoká.

Stanovisko agentury FRA 5.4

Členské státy EU by měly zajistit, aby dětem migrantů a uprchlíků byla poskytována účinná jazyková, sociální a psychologická podpora na základě posouzení jejich individuálních potřeb. Tímto způsobem by byly připraveny na školní docházku a úspěšně se začlenily do vzdělávání a místních komunit. Měly by být přijaty politiky a opatření zabraňující oddělenému školnímu vzdělávání a segregaci a podporující přístup dětí migrantů a uprchlíků do běžných tříd a standardního vzdělávacího systému.

Z důkazů agentury FRA je patrné, že v roce 2016 většina členských států EU zintenzivnila své úsilí v oblasti zapojování dětí migrantů a uprchlíků do vzdělávání a podpory jejich integrace. V několika málo případech však děti migrantů a uprchlíků stále do školy nechodí a některé místní komunity a rodiče místních dětí se vyjadřují odmítavě nebo dokonce násilně proti tomu, aby tyto děti chodily do školy společně s ostatními dětmi. Projevy nesnášenlivosti a nenávisti vůči dětem migrantů a uprchlíků a jejich rodinám, které vedou k tomu, že tyto děti nemohou požívat svého práva na vzdělání, porušují právní předpisy EU a členských států o boji proti diskriminaci a nenávisti. Integraci a zapojení migrantů a uprchlíků do místních komunit může podpořit řešení obav rodičů.

Stanovisko agentury FRA 5.5

Členské státy EU by měly odpovídajícím způsobem řešit diskriminační či násilné reakce proti vzdělávání dětí migrantů a uprchlíků, a to jak prostřednictvím prosazování práva, tak podporováním vzájemného porozumění a sociální soudržnosti. Měly by uplatňovat pozitivní opatření pro boj proti předsudkům a pomoc vymýtit nepodložené obavy. Orgány členských států EU by dále měly prosazovat právní předpisy a pravidla o boji proti diskriminaci a trestným činům z nenávisti založeným na jakémkoli důvodu, včetně etnického původu, rasy a náboženského vyznání, které platí ve všech členských státech EU.

Zapojení rodičů a rodin dětí do školního dění a podporování jejich snahy zapojit se je klíčovou součástí vzdělávání a procesu integrace. Třetina členských států EU má opatření na podporu a povzbuzování rodičů a rodin dětí, které jsou migranty či uprchlíky, pomocí jejich zapojení do vzdělávacího procesu prostřednictvím poskytování informací, mediace a jazykové podpory. Taková opatření mohou zlepšit výsledky dětí ve škole, integraci dětí i jejich rodin do vzdělávání a místních komunit a podporovat lepší vztahy v komunitách. Evropská integrační síť, jejíž status byl aktualizován akčním plánem Evropské komise pro integraci zahájeným v červnu 2016, představuje vhodný rámec a prostor pro sdílení osvědčených postupů a řešení, které mohou členským státům pomoci plnit povinnosti v oblasti lidských práv i úspěšně investovat do soudržnější a inkluzivnější společnosti.

Stanovisko agentury FRA 5.6

Členské státy EU by měly sdílet osvědčené postupy a zkušenosti v oblasti integrace prostřednictvím vzdělávání, podpory zapojení rodičů dětí do školního dění a zajištění, aby všechny děti mohly požívat práva na vzdělání.

6. Informační společnost, soukromí a ochrana údajů

Teroristické útoky, k nimž v tomto roce došlo v Bruselu, Nice a Berlíně, dále zintenzivnily debaty o tom, jak účinně bojovat proti terorismu zákonnými prostředky. V tomto ohledu byla učiněna řada kroků jak na úrovni EU, tak na úrovni členských států, včetně vnitrostátních reforem opatření týkajících se sledování, konzultací o šifrování a přijetí směrnice o jmenné evidenci cestujících. Přijetí obecného nařízení o ochraně osobních údajů a směrnice o ochraně údajů v oblasti policie a trestního soudnictví (policejní směrnice) mezitím představovalo stěžejní krok k modernizovanému a účinnějšímu systému ochrany údajů. EU v roce 2016 nenavrhlá přepracované znění směrnice o uchovávání údajů, kterou Soudní dvůr Evropské unie prohlásil za neplatnou, nicméně nová judikatura Soudního dvora dále upřesnila, jak lze při uchovávání údajů dodržovat požadavky základních práv.

Z důkazů agentury FRA, které vycházejí z výzkumu v oblasti ochrany základních práv v souvislosti s rozsáhlým sledováním, který byl proveden na žádost Evropského parlamentu, je patrné, že řada členských států EU během roku provedla reformu svých právních rámců týkajících se shromažďování zpravodajských informací. Tyto změny provedené uprostřed vlny teroristických útoků posílily pravomoci a technologickou kapacitu příslušných orgánů a mohou též zvýšit jejich rušivé pravomoci, což by mohlo mít dopad na základní právo na soukromí a ochranu osobních údajů. Soudní dvůr Evropské unie a Evropský soud pro lidská práva poskytují základní pokyny k tomu, jak tato práva nejlépe chránit. Ochranná opatření zahrnují: hmotněprávní a procesní záruky nezbytnosti a proporcionality opatření; nezávislý dohled a záruku účinných nápravných mechanismů a pravidla o předkládání důkazů o tom, zda je určitá osoba předmětem sledování. K zajištění toho, aby reformy právních předpisů o zpravodajských službách umožnily účinnější a zákonnější fungování těchto služeb a získaly podporu občanů, mohou pomoci rozsáhlé konzultace.

Stanovisko agentury FRA 6.1

Členské státy EU by při zavádění reforem svých právních předpisů o sledování měly provést rozsáhlou veřejnou konzultaci s celou škálou zúčastněných subjektů, zajistit transparentnost legislativního procesu a začlenit příslušné mezinárodní a evropské normy a ochranná opatření.

Pravděpodobně nejdostupnější technikou pro zvýšení ochrany soukromí je šifrování. Je to uznávaná metoda k zajištění bezpečného zpracování údajů v souladu s obecným nařízením o ochraně osobních údajů i směrnicí o soukromí a elektronických komunikacích. Ochrana, kterou poskytuje, je však zneužívána také k nezákonným a trestním účelům. Rozšíření služeb poskytujících šifrování mezi koncovými body ještě více zvyšuje napětí mezi zajišťováním soukromí a potíráním trestné činnosti, jelikož ze své podstaty znemožňují nebo ztěžují přístup donucovacích orgánů k šifrovaným údajům. Některé členské státy se snaží tento problém řešit tak, že začaly zvažovat nebo již přijaly právní předpisy, které vyžadují, aby poskytovatelé šifrovacích služeb měli tzv. zadní vrátka, která umožňují donucovacím orgánům a tajným službám přístup k šifrovaným údajům. Jak však již zaznělo z mnoha stran, taková zabudovaná zadní vrátka mohou vést k obecnému oslabení šifrování, jelikož je může objevit a zneužít kdokoli, kdo má dostatečné odborné znalosti. Takové odhalení by mohlo být v rozporu s požadavky na ochranu údajů a mohlo by náhodně ovlivnit bezpečnost komunikací a uložených údajů států, podniků i jednotlivců.

Stanovisko agentury FRA 6.2

Členské státy EU by měly zajistit, aby opatření, která mají řešit problémy šifrování, byla přiměřená legitimnímu cíli potírat trestnou činnost a aby neodůvodněně nenarušovala právo na soukromí a ochranu údajů.

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů, které vstoupí v platnost v roce 2018, stanoví zdokonalené normy pro dosažení účinné a odpovídající ochrany osobních údajů. Orgány ochrany údajů budou hrát ještě významnější roli při ochraně práva na ochranu údajů. Každý nový právní akt v oblasti ochrany údajů bude muset respektovat zdokonalené normy stanovené v tomto nařízení. Například v roce 2016 EU přijala rozhodnutí o odpovídající ochraně pro účely mezinárodního předávání údajů: štít EU–USA na ochranu soukromí. Toto rozhodnutí výslovně stanoví, že Evropská komise bude pravidelně posuzovat, zda jsou podmínky odpovídající úrovni ochrany stále zaručeny. Pokud by takové posouzení bylo nejednoznačné poté, co vstoupí v platnost obecné nařízení o ochraně osobních údajů, rozhodnutí stanoví, že Komise může přijmout prováděcí akt o pozastavení štítu na ochranu soukromí. V roce 2016 EU dále přijala první část legislativy o kybernetické bezpečnosti – směrnici o bezpečnosti sítí a informací – a na začátku roku 2017 v souvislosti se strategií pro jednotný digitální trh Komise navrhla nařízení o soukromí a elektronických komunikacích, které má nahradit směrnici o soukromí a elektronických komunikacích.

Stanovisko agentury FRA 6.3

Členské státy EU by měly provést směrnici o bezpečnosti sítí a informací do svých vnitrostátních právních rámců tak, aby byl zohledněn článek 8 Listiny základních práv Evropské unie a zásady stanovené v obecném nařízení o ochraně osobních údajů. Členské státy a firmy by se měly uvedenými normami též řídit při zpracovávání nebo předávání osobních údajů na základě štítu EU–USA na ochranu soukromí.

Zatímco v roce 2014 se vývoj zaměřoval na otázku, zda údaje uchovávat, či nikoli, v roce 2015 začalo být jasné, že členské státy považují uchovávání údajů za účinné opatření pro zajištění ochrany národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti a boje proti závažné trestné činnosti. V tomto ohledu došlo v roce 2016 k pramalému pokroku: přestože EU v reakci na prohlášení směrnice o uchovávání údajů za neplatnou před dvěma lety nenavrhl žádný revidovaný předpis, Soudní dvůr Evropské unie vypracoval judikaturu týkající se opatření chránících lidská práva nezbytných pro zákonné uchovávání údajů poskytovateli telekomunikačních služeb.

Stanovisko agentury FRA 6.4

Členské státy EU by se měly ve svých vnitrostátních rámcích o uchovávání údajů vyvarovat všeobecného a nerozlišujícího uchovávání osobních údajů poskytovateli telekomunikačních služeb. Vnitrostátní právo by mělo zahrnovat přísné kontroly proporcionality i odpovídající procesní záruky tak, aby právo na soukromí a ochranu osobních údajů bylo účinně zaručeno.

Výbor Evropského parlamentu pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci zamítl v dubnu 2013 návrh směrnice EU o jmenné evidenci cestujících na základě obav ohledně proporcionality a nezbytnosti a nedostatečného zajištění ochrany údajů a transparentnosti vůči cestujícím. V roce 2016 zákonodárny sbor EU zdůraznil potřebu bojovat proti terorismu a závažné trestné činnosti, dospěl k dohodě o přepracovaném znění směrnice EU o jmenné evidenci cestujících a schválil je. Členské státy musejí směrnici provést ve svých právních předpisech do května roku 2018. Přijaté znění zahrnuje posílená ochranná opatření, která jsou v souladu s návrhy agentury FRA uvedenými ve stanovisku agentury z roku 2011 k systému shromažďování údajů jmennou evidencí cestujících v EU. Mezi tato ochranná opatření patří zvýšené požadavky, dostupnost a proporcionalita i další ochranná opatření na ochranu údajů. Existují však určité aspekty ochrany základních práv, jimiž se směrnice nezabývá.

Stanovisko agentury FRA 6.5

Členské státy EU by měly posílit ochranná opatření na ochranu osobních údajů s cílem zajistit zavedení nejvyšších standardů v oblasti základních práv. To platí rovněž pro provedení směrnice EU o jmenné evidenci cestujících. S ohledem na nejnovější judikaturu Soudního dvora Evropské unie by se ochranná opatření měla týkat zejména odůvodnění uchovávání údajů jmenné evidence cestujících, účinných nápravných opatření a nezávislého dohledu.

7. Práva dítěte

Téměř 27 % dětí v EU je ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením. Přestože to představuje mírné zlepšení v porovnání s předchozími roky, splnění cílů strategie EU 2020 je stále v nedohlednu. Při řešení dětské chudoby by mohl hrát významnou úlohu nový evropský pilíř sociálních práv. Přijetí směrnice o procesních zárukách pro děti podezřelé nebo obviněné v trestním řízení by mělo zlepšit systémy spravedlnosti mladistvých a poskytnout další záruky pro děti, které se dostanou do střetu se zákonem. Mezitím do Evropy v roce 2016 dále přicházely tisíce migrujících dětí a dětí hledajících azyl samotných nebo se svými rodinami. I přes úsilí členských států EU bylo poskytování péče a zajišťování ochrany těchto dětí dále problémem. Přetrvávaly nedostatky týkající se podmínek přijetí, procesní záruky nebyly uplatňovány konzistentně, pěstounská péče hrála pouze omezenou úlohu a systémy poručnictví často nedostačovaly. Tyto skutečnosti poukazují na to, že je důležité nahradit akční plán EU týkající se dětí bez doprovodu, jehož platnost již vypršela, novým plánem týkajícím se migrujících dětí.

Procento dětí ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením je v EU stále vysoké – téměř 27 % dětí. To je evropský průměr; v některých členských státech a mezi určitými skupinami, jako jsou romské děti nebo děti migrantů, je toto procento ještě vyšší. Splnění cíle strategie Evropa 2020 v oblasti snižování chudoby je tudíž stále v nedohlednu. Článek 24 Listiny základních práv Evropské unie stanoví, že „[d]ěti mají právo na ochranu a péči nezbytnou pro jejich blaho“. Instituce EU a členské státy nicméně kladou na dětskou chudobu a sociální vyloučení v evropském semestru jen malý důraz. Unie podnikla řadu iniciativ, které by mohly posílit legislativu, politická a finanční opatření členských států, včetně doporučení Evropské komise z roku 2013 „Investice do dětí: východisko z bludného kruhu znevýhodnění“, Programu na podporu strukturálních reforem na období 2017–2020 a přijetí evropského pilíře sociálních práv zaměřeného na děti.

Stanovisko agentury FRA 7.1

EU by měla v evropském semestru i v chystaných iniciativách, jako je evropský pilíř sociálních práv, klást větší důraz na komplexní řešení dětské chudoby a sociálního vyloučení, a tak lépe využívat doporučení Evropské komise z roku 2013. To by mohlo v rámci evropského semestru zahrnovat zaměření pozornosti na ty členské státy EU, kde míra dětské chudoby zůstává vysoká a v posledních letech se nezměnila.

Členské státy EU by za podpory Evropské komise mohly analyzovat a případně replikovat faktory úspěchu v právních předpisech a hospodářských a sociálních politikách těch členských států, jimž se v posledních letech podařilo zlepšit situaci dětí a jejich rodin.

Směrnice o procesních zárukách pro děti podezřelé nebo obviněné v trestním řízení je důležitým milníkem v zásadní a často sporné oblasti spravedlnosti. Stávající výzkum i judikatura Evropského soudu pro lidská práva a vnitrostátních soudů zdůrazňují potřebu zvláštních ochranných opatření pro děti, které se dostanou do střetu se zákonem. Výzkum agentury FRA zaměřený na děti a soudnictví ukazuje, že právní rámec na ochranu dětí zpravidla existuje, avšak praktické provádění takové legislativy zůstává obtížné, a to zejména proto, že chybějí praktické nástroje, pokyny nebo školení pro odborné pracovníky.

Stanovisko agentury FRA 7.2

Členské státy EU by měly provést vnitrostátní přezkum zaměřený na zjištění aktuální praxe a překážek, nedostatků nebo slabín svých příslušných systémů spravedlnosti mladistvých. Na základě uvedeného vnitrostátního přezkumu by měl být sestaven akční plán, který stanoví politická opatření a potřebné zdroje k provádění směrnice o procesních zárukách pro děti podezřelé nebo obviněné v trestním řízení v plném rozsahu. To by mohlo zahrnovat školení soudců a dalších pracovníků nebo vypracování praktických pokynů pro jednotlivá posouzení a pro poskytování informací dětem způsobem přiměřeným jejich věku.

V roce 2016 do Evropy dále přicházely migrující děti nebo děti žádající o azyl, a to samy nebo se svými rodinami. Z důkazů, jež shromáždila FRA, je patrné, že i přes úsilí členských států mají systémy pro přijímání dětí bez doprovodu jasné slabiny, jako je nedostatek specializovaných zařízení a přeplněná či nedostatečná zařízení pro prvotní přijetí a tranzitní zařízení. Umístování dětí bez doprovodu do pěstounských rodin ještě není široce využívanou možností. Důkazy značí, že poskytnutí odpovídajících podmínek přijetí je zásadní pro prevenci obchodování s dětmi a jejich zneužívání nebo pro zajištění, aby se nemohly ztratit. Evropská komise předložila řadu návrhů na reformu společného evropského azylového systému, zatímco akční plán pro nezletilé osoby bez doprovodu na období 2011–2014 ještě nebyl obnoven.

Stanovisko agentury FRA 7.3

EU by měla přijmout akční plán EU týkající se migrujících dětí, včetně dětí bez doprovodu, který stanoví jasné politické priority a opatření doplňující iniciativy členských států EU.

Členské státy EU by měly posílit své systémy ochrany dítěte uplatňováním vnitrostátních norem týkajících se alternativní péče o děti žádající o azyl nebo děti, které jsou přistěhovalci, přičemž by se měly zaměřit na kvalitu péče. To by mělo zahrnovat umístování dětí bez doprovodu do pěstounských rodin, jak stanoví směrnice o podmínkách přijímání. Členské státy by dále měly přidělovat dostatečné zdroje obecním službám, které poskytují podporu dětem bez doprovodu.

Jmenování poručníka pro každé dítě bez doprovodu je stále obtížné, jak ukazují důkazy, které shromáždila FRA. Hlavním problémem je zdoluhavý postup jmenování a lhůty, problémy se sháněním kvalifikovaných poručníků, vysoký počet dětí přidělených každému poručníkovi a chybějící nezávislost a záruky nestrannosti instituce poručnictví v některých členských státech EU. Návrh Evropské komise na přezkum směrnice o podmínkách přijímání zahrnuje zlepšení systémů poručnictví pro děti bez doprovodu. Návrh vyžaduje jmenování poručníků, kteří odpovídají za to, že budou chránit nejlepší zájmy dítěte ve všech aspektech jeho života a že nebudou mít na starosti pouze jeho zákonné zastupování. Naproti tomu návrhy přepracovaného dublinského nařízení a směrnice o azylovém řízení vyžadují pouze jmenování „zákonného zástupce“, a nikoli „poručníka“.

Stanovisko agentury FRA 7.4

Zákonodárny sbor EU by měl předložit ucelenou koncepci systémů poručnictví s jasnou úlohou ochrany nejlepších zájmů dětí bez doprovodu ve všech aspektech jejich života.

Členské státy EU by měly zajistit, aby systémy ochrany dítěte a poručnické orgány hrály v azylovém a migračním řízení zahrnujícím děti větší úlohu. Členské státy by měly vytvořit nebo posílit své poručnické systémy a přidělovat potřebné zdroje. Měly by zajistit urychlené jmenování dostatečného počtu kvalifikovaných a nezávislých poručníků pro všechny děti bez doprovodu. A konečně by v zájmu podpory tohoto procesu měly zvážit slibné postupy, stávající výzkum a příručky, jako je společná příručka Evropské komise a agentury FRA Poručenství dětí bez rodičovské péče.

8. Přístup ke spravedlnosti včetně práv obětí trestných činů

EU a další mezinárodní aktéři se během roku potýkali s řadou různých problémů v oblasti právního státu a soudnictví. Několik členských států EU posílilo práva obviněných osob a osob podezřelých z trestné činnosti v zájmu provedení příslušného sekundárního práva EU a EU přijala nové směrnice zavádějící další ochranná opatření. Mnoho členských států podniklo kroky ke zlepšení praktického uplatňování směrnice o právech obětí s cílem dosáhnout efektivní změny pro oběti trestných činů, a to včetně podpůrných služeb. Poslední tři členské státy EU (Bulharsko, Česká republika a Lotyšsko) v roce 2016 podepsaly Istanbulskou úmluvu, což zdůrazňuje skutečnost, že všechny členské státy EU tuto úmluvu přijímají jako dokument vymezující evropské normy ochrany lidských práv v oblasti násilí na ženách a domácího násilí. Úmluva mezitím vedla k různým legislativním iniciativám na úrovni členských států.

EU a ostatní mezinárodní aktéři v roce 2016 dále řešili přetrvávající problémy v oblasti soudnictví a zejména právního státu. Právní stát je součástí a nezbytným předpokladem pro ochranu všech hodnot uvedených v článku 2 Smlouvy o Evropské unii (SEU). Vývoj mající dopad na právní stát a základní práva v Polsku poprvé přiměl Evropskou komisi k tomu, aby posoudila situaci v členském státě na základě svého rámce právního státu. Výsledkem bylo formální stanovisko následované doporučeními k tomu, jak by tato země měla řešit uvedené obavy týkající se právního státu. Poté, co polská vláda tato doporučení zamítla, Evropská komise vydala doplňující doporučení zohledňující nejnovější vývoj v Polsku.

Stanovisko agentury FRA 8.1

Všichni příslušní aktéři na vnitrostátní úrovni, včetně vlád, parlamentů a soudnictví, musejí zintenzívnit úsilí zaměřené na zachování a posílení právního státu. Všichni odpovídají za řešení obav týkajících se právního státu a hrají důležitou úlohu v zabraňování jakéhokoli jeho narušování. EU a mezinárodní aktéři jsou vyzýváni k tomu, aby vyvíjeli větší úsilí zaměřené na vytvoření objektivních srovnatelných kritérií (jako ukazatelů) a kontextových posouzení. Polsko by mělo zvážit rady evropských a mezinárodních mechanismů pro monitorování lidských práv, včetně doporučení Komise vydaných jako součást jejího postupu rámce právního státu.

Mnoho členských států EU dále navrhovalo legislativní změny s cílem splnit požadavky směrnic 2010/64/EU a 2012/13/EU – o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení a o právu na informace v trestním řízení – po lhůtách pro provedení směrnic. Členské státy též přijaly nové zákony, aby provedly směrnici 2013/48/EU o právu na přístup k obhájci. Z důkazů agentury FRA z roku 2016 je však patrné, že členské státy EU stále mají v souvislosti s těmito směrnicemi co dělat, zejména z hlediska přijímání politických opatření, jako jsou konkrétní pokyny a školení o ochraně práv podezřelých a obviněných osob. Existuje též dosud nevyužitý potenciál pro výměnu znalostí, příkladů správné praxe a zkušeností týkajících se těchto tří směrnic, která by mohla přispět k budování součinného justičního systému EU respektujícího základní práva.

Stanovisko agentury FRA 8.2

Členské státy EU by měly v úzké spolupráci s Evropskou komisí a ostatními orgány EU pokračovat ve svém úsilí zaměřeném na zajištění toho, aby procesní práva v trestním řízení byla řádně zohledněna ve vnitrostátních právních řádech a účinně prováděna v celé EU. Taková opatření by mohla zahrnovat poskytování cílených a praktických pokynů a školení aktérům trestního soudnictví i více příležitostí k jejich vzájemné komunikaci.

V roce 2016 se mnoho členských států EU zaměřilo na plnění povinností, které jim ukládá směrnice o právech obětí, jako je oslovení více obětí a posilování kapacity a financování služeb podpory pro oběti, včetně specializovaných služeb pro zvláště zranitelné oběti, jako jsou děti. Pozitivním trendem, který stojí za zmínku, je, že více než čtvrtina členských států zvýšila finanční prostředky na služby podpory pro oběti, což vedlo k rozšíření a vylepšení služeb. I přes dosažený pokrok v několika členských státech EU stále zůstává jeden zřetelný nedostatek: chybí obecné služby podpory pro oběti; to znamená, že ne všechny oběti v EU mají přístup k podpoře, která může být stěžejní k tomu, aby mohly požívat svých práv.

Stanovisko agentury FRA 8.3

Členské státy EU by měly řešit nedostatky v oblasti poskytování obecných služeb podpory pro oběti. Je důležité obětem trestných činů umožnit účinně požívat svých práv v souladu s minimálními pravidly stanovenými směrnicí o právech obětí. To by mělo zahrnovat posílení kapacity a financování ucelených služeb podpory pro oběti, k nimž mají bezplatný přístup všechny oběti trestných činů. Členské státy EU by v souladu se směrnicí měly rovněž posílit specializované služby pro zranitelné oběti, jako jsou děti a oběti trestných činů z nenávisti.

V roce 2016 podepsaly poslední tři členské státy (Bulharsko, Česká republika a Lotyšsko) Úmluvu Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám

a domácího násilí (Istanbulská úmluva). Jiný členský stát (Polsko) mezitím učinil prohlášení o možném odvolání svých závazků k úmluvě. Pokud jde o stanovení evropských norem pro ochranu žen před násilím, představuje Istanbulská úmluva nejdůležitější referenční materiál. Zejména článek 52 o institutu vykazání stranám ukládá povinnost zajistit, aby příslušné orgány měly pravomoc přikázat pachateli domácího násilí, aby opustil příbytek oběti. To je v souladu se směrnicí o právech obětí, která vyžaduje, aby členské státy EU obětem zajistily ochranu před opakovanou viktimizací. Do dnešního dne však pouze zhruba polovina členských států EU přijala právní předpisy provádějící tuto možnost v souladu s Istanbulskou úmluvou. Navíc v členských státech, které mají příslušnou legislativu, neprobíhá posuzování její účinnosti.

Stanovisko agentury FRA 8.4

Všechny členské státy EU by měly zvážit ratifikaci Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (Istanbulské úmluvy) a její provádění. V souladu s článkem 52 Istanbulské úmluvy a v zájmu zajištění okamžité a spolehlivé ochrany obětí domácího násilí před opakovanou viktimizací by členské státy EU měly přijmout a účinně provádět zákonná ustanovení umožňující policii přikázat pachateli domácího násilí, aby opustil příbytek oběti a zdržoval se v bezpečné vzdálenosti od oběti. Členské státy EU, které takovou legislativu mají, by měly prozkoumat, zda je v praxi skutečně účinná.

9. Vývoj z hlediska provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením

Deset let poté, co Valné shromáždění OSN přijalo Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, úmluva dále podněcuje k významným právním a politickým změnám v EU a jejích členských státech. Zatímco se pozornost postupně přesunuje z první vlny reformou souvisejících s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením ke konsolidaci dosaženého pokroku, roste význam doporučení mechanismů pro přezkum a vyřizování stížností na mezinárodní, evropské a vnitrostátní úrovni při zjišťování přetrvávajících nedostatků v provádění. Monitorovací rámce zřízené v souladu s čl. 33 odst. 2 úmluvy mohou být nezbytnými nástroji podněcujícími následné kroky v návaznosti na tato doporučení, zejména na doporučení Výboru pro práva osob se zdravotním postižením, vyžadují však nezávislost, zdroje a pevný právní základ, aby mohly své úkoly efektivně plnit.

V návaznosti na přezkum pokroku EU z hlediska provádění Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením v EU provedený v roce 2015 instituce EU přijaly řadu legislativních a politických opatření v reakci na některá doporučení Výboru pro práva osob se zdravotním postižením, a zdůraznily tak závazek Unie k plnění povinností stanovených úmluvou. Dalekosáhlá doporučení výboru navrhuji legislativní a politické akce napříč oblastí působnosti EU a jsou důležitá pro všechny instituce, agentury a orgány EU.

Stanovisko agentury FRA 9.1

Unie by měla jít příkladem a zajistit urychlené provedení doporučení Výboru pro práva osob se zdravotním postižením v zájmu podpory provádění úmluvy v plném rozsahu. To si vyžádá úzkou spolupráci institucí, orgánů a agentur EU koordinovanou Evropskou komisí, která plní úlohu kontaktního místa pro provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, i s členskými státy a organizacemi osob se zdravotním postižením. Modalita této spolupráce by měla stanovit průřezová strategie provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, jak doporučuje Výbor pro práva osob se zdravotním postižením.

Opatření k provedení Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením pomohla v roce 2016 podnitit rozsáhlé právní a politické reformy v celé EU, od dostupnosti inkluzivního vzdělávání, přes

politickou účast až po nezávislý život. Nicméně některé iniciativy na úrovni EU a členských států nezahrnují přístup ke zdravotnímu postižení založený na lidských právech vyžadovaný Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením v plném rozsahu nebo postrádají jasné prováděcí pokyny nezbytné k zajištění jejich účinnosti.

Stanovisko agentury FRA 9.2

Unie a její členské státy by měly zintenzivnit úsilí zaměřené na zakotvení norem Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením do svých právních a politických rámců s cílem zajistit, aby se přístup ke zdravotnímu postižení založený na lidských právech, který stanoví Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, plně odrážel v tvorbě zákonů či politik. To by mohlo zahrnovat komplexní přezkum toho, zda právní předpisy splňují Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením. Prováděcí pokyny by měly stanovit jasné cíle a lhůty a určit subjekty odpovídající za reformy.

Projekty evropských strukturálních a investičních fondů schválené v roce 2016 ukazují, že iniciativy zaměřené na provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením v členských státech EU mohou v mnoha oblastech využívat finanční podpory ESI fondů. Předběžné podmínky, tedy podmínky, které musí být splněny předtím, než lze finanční prostředky čerpat, mohou pomoci zajistit, aby tyto fondy přispívaly k podpoře provádění Úmluvy

o právech osob se zdravotním postižením. Jakmile začnou být projekty financované z ESI fondů realizovány, budou hrát monitorovací výbory na vnitrostátní úrovni čím dál důležitější úlohu při zajišťování, aby byly splněny požadavky Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Stanovisko agentury FRA 9.3

EU a její členské státy by měly rychle podniknout kroky k tomu, aby zajistily řádné uplatňování předběžných podmínek souvisejících s právy osob s postižením s cílem maximalizovat potenciál evropských strukturálních a investičních fondů z hlediska podpory provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Aby bylo možné účinně monitorovat fondy a jejich výstupy, měly by Unie a její členské státy rovněž přijmout opatření k zajištění odpovídajícího a vhodného sběru údajů o využívání ESI fondů.

Z důkazů, které FRA shromáždila v roce 2016, je patrné, jak důležitou úlohu mohou hrát soudní i mimosoudní mechanismy vyřizování stížností při určování nedostatků při provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a vyjasňování oblasti působnosti požadavků úmluvy. Několik případů týkajících se nediskriminace v zaměstnání zdůrazňuje komplementaritu a vzájemný význam norem na úrovni OSN, EU a členských států.

Stanovisko agentury FRA 9.4

EU a její členské státy by měly přijmout opatření na zvyšování informovanosti o Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením v příslušných soudních a mimosoudních mechanismech vyřizování stížností za účelem dalšího posílení úlohy uvedených mechanismů při zajišťování provádění úmluvy. To by mohlo zahrnovat vypracování školicích modulů a stanovení způsobů výměny zkušeností a postupů členských států.

Do konce roku 2016 Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením neratifikovalo pouze Irsko, ačkoli hlavní reformy připravující půdu pro ratifikaci jsou již zavedené. Kromě toho pět členských států a EU ještě neratifikovaly Opční protokol k Úmluvě

o právech osob se zdravotním postižením, který umožňuje jednotlivcům předkládat stížnosti Výboru pro práva osob se zdravotním postižením a výboru umožňuje zahajovat důvěrná šetření na základě obdržení hodnověrných informací nasvědčujících tomu, že dochází k systematickému porušování úmluvy (článek 6).

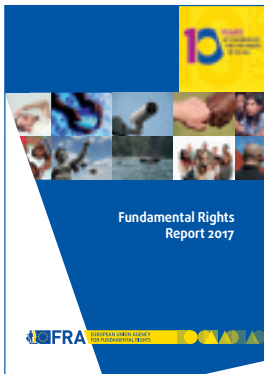
Stanovisko agentury FRA 9.5

Členské státy EU, které ještě nejsou stranou Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením nebo jejího opčního protokolu, by měly zvážit přijetí nezbytných opatření k zajištění ratifikace v co nejkratší době, aby bylo možné dosáhnout plné a celoevropské ratifikace těchto nástrojů. Unie by měla též zvážit učinění rychlých opatření k přijetí opčního protokolu.

Čtyři z 27 členských států EU, které již Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením ratifikovaly, do konce roku 2016 nezřídily ani neustanovily rámce na podporu, ochranu a monitorování provádění úmluvy v souladu s čl. 33 odst. 2 úmluvy. Důkazy agentury FRA dále značí, že účinné fungování některých stávajících rámců ohrožuje nedostatek zdrojů, absence řádného právního základu a nezajištění systematické účasti osob se zdravotním postižením i nedostatek nezávislosti v souladu s pařížskými zásadami týkajícími se postavení a činnosti vnitrostátních institucí na ochranu a podporu lidských práv.

Stanovisko agentury FRA 9.6

EU a její členské státy by měly zvážit přidělování dostatečných a stabilních finančních a lidských zdrojů monitorovacím rámcům zřízeným v souladu s čl. 33 odst. 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, aby mohly účinně plnit své funkce a zajišťovat účinné monitorování provádění úmluvy. Jak stanoví FRA ve svém právním stanovisku k požadavkům čl. 33 odst. 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením v kontextu EU z roku 2016, měly by také zvážit, že zabezpečí nezávislost monitorovacích rámců tím, že zajistí, aby jejich složení a fungování zohledňovalo pařížské zásady týkající se postavení a činnosti vnitrostátních institucí na ochranu a podporu lidských práv, jak požaduje čl. 33 odst. 2.

Evropská unie i členské státy v roce 2016 vyvíjely rozmanité úsilí v zájmu zvýšení ochrany základních práv; objevilo se však i několik opatření, která by mohla tuto ochranu ohrozit. *Zpráva o základních právech 2017* agentury FRA přináší přehled hlavního vývoje v EU od ledna do prosince roku 2016 a stanoviska agentury FRA k němu. Hovoří se v ní o dosažených úspěších i oblastech, které i nadále vzbuzují obavy, a poskytuje vhled do hlavních témat, která utvářejí debatu týkající se lidských práv napříč EU.

Oddíl Zaměření v tomto roce shrnuje vývoj v oblasti základních práv EU během posledních deseti let. Zbývající kapitoly se věnují těmto tématům: Listina základních práv Evropské unie a jak ji členské státy uplatňují; rovnost a nediskriminace; rasismus, xenofobie a související nesnášenlivost; integrace Romů; azyl a migrace; informační společnost, soukromí a ochrana údajů; práva dítěte; přístup ke spravedlnosti a vývoj v oblasti provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Další informace:

Úplné znění Zprávy o základních právech 2017 (*Fundamental Rights Report 2017*) viz: <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/fundamental-rights-report-2017>

Související publikace agentury FRA:

- FRA (2017), *Zpráva o stavu základních práv v roce 2017 – stanoviska agentury FRA*, Lucemburk, Úřad pro publikace Evropské unie, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/fundamental-rights-report-2017-fra-opinions> (k dispozici ve všech 24 úředních jazycích EU)
- FRA (2017), *Between promise and delivery: 10 years of fundamental rights in the EU*, Lucemburk, Úřad pro publikace Evropské unie, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/10-years-fundamental-rights> (k dispozici v angličtině a francouzštině)

Předchozí výroční zprávy agentury FRA o výzvách a úspěších v oblasti základních práv v Evropské unii za konkrétní rok viz: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports> (k dispozici v angličtině, francouzštině a němčině).

Úřad pro publikace

© Agentura Evropské unie pro základní práva, 2017

Fotografie: ©iStockphoto; Evropská komise; OBSE (Milan Obradovic)

Print: ISBN 978-92-9491-666-2, doi:10.2811/80530

PDF: ISBN 978-92-9491-642-6, doi:10.2811/680435

FRA – AGENTURA EVROPSKÉ UNIE PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Vídeň – Rakousko
Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
facebook.com/fundamentalrights
linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency
twitter.com/EURightsAgency